

Úvod

Ke spokojenému lidskému životu patří, že svět má smysl. Téměř v každém detailu svého života i života společenství, v němž prožívá jednotlivé epizody svého bytí, musí člověk pociťovat sounáležitost s širším celkem. Svět, v němž žije, musí v jeho očích tvořit jednotu.

Jedním ze znaků moderní doby je ztráta jednoty. Nejde jen o individuální pocity osamělosti, vytrženosti či odcizení, jde o celkové směřování moderní doby. Nemůžeme s naprostou jistotou tvrdit, že předmoderní doba byla dobou hluboce prožívané jednoty; můžeme však vycházet z toho, že moderní představy o člověku a společnosti se neodvíjejí z předpokladu, že jedinec, společnost a celé univerzum tvoří jednotu. Spíše naopak, moderní společnost je založena na individualizaci a všemi svými institucionálními prostředky (např. právo, ekonomika, politika atd.) tendenci k individualizaci podporuje.

Zdá se však být zjevné, že existují snahy vzepřít se tlaku, jenž ústí v život vytržených osamělých jedinců, a předložit vizi, v níž celek a jeho části tvoří jednotu, lidé a svět, v němž žijí, nejsou od sebe odděleni a také jednotliví lidé žijí ve vzájemnosti s jinými lidmi. Existuje mnoho přístupů, z nichž lze odvodit lidskou potřebu jednoty a celistvosti. Vydeme-li z biologického založení, je tato potřeba dána nedostatečností člověka a tedy jeho biologickou závislostí na jiných jedincích a prostředí.

Vydeme-li z již jen z biologického uzpůsobení člověka, pak jasně vidíme vzájemnou závislost jedinců. Vždyť už sama fyzická existence jedince je dána předchozím spojením dvou lidí opačného pohlaví, tedy překonáním individuální osamocenosti. Závislost jedince na ostatních lidech a jejich závislost na okolí (sociálním i přírodním) pak dále pokračuje a prakticky trvá nepřetržitě až do smrti. Tato trivialita ukazuje lidskou potřebu jednoty s okolím jako naprostou samozřejmost, a jakékoli úvahy na toto téma se zdají být naprosto zbytečným marněním času. Odkud se tedy bere potřeba hovořit o něčem tak samozřejmém, jako je touha po vzájemnosti a jednotě?

Oprávněně lze namítnout, že jednotu, celek a závislost jedince na jeho okolí nemusí být vždy tímtéž. Vidíme-li ale závislost jednotlivých částí jako závislost vzájemnou, objevíme obraz, v němž je celek tvořen nepřeborným množstvím vazeb mezi dílčími částmi a tím vytváří určitou jednotu. Toto vidění jednoty umožňuje autonomii jednotlivých částí a nerozptyluje tyto části v nekonečném moři vnitřně nediferencovaného mysticky nahlíženého Jednoho.

Ambivalentnost moderní doby spočívá v jejím tlaku na individualizaci, která však na druhou stranu vede k hledání jednoty. Tato dynamika není ničím ojedinělým, avšak pro lepší pochopení některých jevů současnosti je přínosné odhalit ji v jednotlivých sférách života dnešních lidí. Existuje několik oblastí lidského myšlení, kde toto téma hraje klíčo-

vou roli. V tšinou to jsou r zné formy ideologie, v nichž se uplat uje p edstava sv ta jako smysluplného celku. Mezi ty, jejichž legitimiza ní síla hledání jednoty je velmi silná, pat í bezesporu náboženství a ekologie.

Tato kniha se snaží najít n která místa, v nichž dochází k prolínání t chto dvou vizí sv ta. Soust e uje se na n které moderní verze náboženství a environmentalismu, tj. na vybraná nová náboženství a na n které proudy v sou asném environmentálním myšlení, které z náboženství erpají a nacházejí v n m vhodný nástroj k výkladu sv ta.

Na Kršnov farmé v Chotýšanech. [Foto Jan Symon]